

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОГОРОДНИК ТАРАС МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 007:[070+32+655.41]-051](477)“1899/1942”(043.3)

**СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ АСПЕКТИ
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОЇ ТА ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В. СТАРОСОЛЬСЬКОГО (1899–1942 рр.)**

27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій

Запоріжжя – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Науково-дослідному інституті пресознавства Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника.

Науковий керівник – доктор наук із соціальних комунікацій, професор
СНІЦАРЧУК Лідія Віталіївна,
Львівська національна наукова бібліотека України
імені В. Стефаника,
заступник генерального директора з наукової роботи,
директор Науково-дослідного інституту пресознавства.

Офіційні опоненти: доктор наук із соціальних комунікацій, професор
ОГАР Емілія Ігорівна,
Українська академія друкарства,
завідувач кафедри ПР та журналістики;

доктор філологічних наук, професор
СИДОРЕНКО Наталія Миколаївна,
Київський національний
університет імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри історії журналістики
Інституту журналістики.

Захист відбудеться «29» квітня 2021 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 17.127.05 Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70 б, ауд. 124.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70 б, ауд. 114.

Автореферат розісланий «29» березня 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. В. Белькова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Життя й різноаспектна діяльність, зокрема наукова та публіцистична, Володимира Старосольського (1878–1942) були табуовані радянською тоталітарною системою як «буржуазно-націоналістичні», тож майже до кінця ХХ ст. залишалися маловідомою сторінкою в інформаційному просторі України.

Його ім'я як ученого, правника та правозахисника, соціолога, партійного й громадського діяча добре знали серед різних верств українського суспільства і на Наддністрянщині, і на Наддніпрянщині, в колах української еміграції. Він був одним із безумовних лідерів української суспільної думки першої половини ХХ ст. як знаний публіцист, журналіст та редактор. Зокрема, про це свідчать його активна громадсько-політична діяльність (з 1899 р. – як одного з організаторів української молодіжної організації «Молода Україна» у Львові, ідеолога українського січового стрільцтва, діяча Української революції, голови Української соціал-демократичної партії) та фахова (як адвоката на численних судових процесах польської влади над українськими громадсько-політичними діячами, редакторами української преси в міжвоєнний період, а також як одного з видатних теоретиків української націології, засновників Українського вільного університету (Відень, Прага) та Української господарської академії (Подєбради, Чехословаччина)).

Дослідження, що повертають сучасникам імена таких непересічних постатей історичного минулого, є сьогодні на часі та практикуються в різних галузях науки. Усебічне вивчення конкретної персоналії, її фахової та соціально-комунікативної діяльності тощо дає змогу визначити роль окремого індивіда в політичних, громадських, культурних процесах суспільного життя. У сукупності вони формують цілісну соціально-історичну «біографію» нації, країни, громади. Наукове осмислення активності непересічних постатей минулого України в соціально-комунікаційному аспекті є вагомим кроком у вивченні персоналістики у сфері соціальних комунікацій. Саме соціально-комунікаційні аспекти діяльності В. Старосольського тривалий час перебували поза увагою науковців.

Актуальність окресленої теми зумовлена нагальною потребою заповнення прогалин в історії українських соціальних комунікацій, а також вивчення різноаспектної спадщини провідних українських діячів як важливого складника соціальних комунікацій. До того ж на сьогодні не існує досліджень, в яких громадсько-політична та фахова діяльність В. Старосольського була б розкрита системно, цілісно, під кутом зору соціальних комунікацій. Ці чинники зумовили вибір теми дисертації та її завдання.

Зростанню інтересу українських дослідників до спадщини В. Старосольського сприяла поява 1991 р. в еміграції окремого тому «Записок

Наукового товариства імені Шевченка», присвяченого його життєпису та підготовленого донькою – Уляною Старосольською – українською громадською діячкою США, журналісткою та письменницею. З того часу в Україні та поза її межами вийшли у світ праці, що розкривають певні аспекти діяльності В. Старосольського, зокрема українських та зарубіжних істориків Ю. Древницького, О. Жерноклеєва, І. Райківського, А. Редзика, С. Стемпеня, а також фахівців із теорії держави і права, соціології та політології, які базувалися на його наукових роботах.

Для досягнення мети дослідження використано теоретико-методологічні праці українських учених із теорії соціальних комунікацій та журналістики: Ю. Бідзілі, М. Бутиріної, Л. Василик, Н. Моїсєєвої, Е. Огар, Г. Почепцова, В. Різуна, Ю. Фінклера, Т. Хітрової та ін.

Історії та особливостям функціонування української преси періоду, означеного темою дослідження, присвячено праці провідних науковців: О. Богуславського, О. Дроздовської, С. Костя, Н. Кулеші, З. Наконечної, І. Михайлина, М. Романюка, Н. Сидоренко, Л. Сніцарчук, Л. Супрун, Ю. Шаповала та ін.

Події української історії кінця XIX – початку XX ст., безпосереднім учасником яких був В. Старосольський, розкрито в працях українських істориків та політологів: В. Верстюка, Я. Грицака, Л. Зашкільняка, В. Качмара, М. Лазаровича, І. Лисяка-Рудницького, І. Мазепи та інших, а також зарубіжних істориків: Я. Бруського, Т. Вергана, К. Йобст, В. Найдус, Т. Снайдера.

Отже, історіографічне дослідження окреслених питань дало підстави стверджувати, що соціально-комунікаційні аспекти громадсько-політичної та фахової діяльності В. Старосольського не перебували в дослідницькому полі українських науковців, до того ж у контексті їх розкриття крізь призму публіцистичної спадщини вченого та діяча.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Проблематика дисертації пов'язана з науковими темами Науково-дослідного інституту пресознавства Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: «Періодика другої половини XIX – першої третини XX ст. на українських землях: бібліографічні, функціонально-типологічні, біографічні компоненти» (державний реєстраційний номер 0113U006489), «Українська преса першої чверті XX ст.: репертуар, бібліографічні виміри, комунікаційне середовище» (державний реєстраційний номер 0116U008302), «Українська преса 1920–1930-х рр.: типологічні моделі, інформаційні можливості, журналістські спільноти» (державний реєстраційний номер 0120U101191), одним з виконавців яких є здобувач.

Мета й завдання дослідження. *Мета дослідження* – визначити соціально-комунікаційні аспекти громадсько-політичної й фахової діяльності В. Старосольського в контексті особливостей та основних напрямів його публіцистики.

Для досягнення мети передбачено вирішення низки завдань:

– вивчити історіографію питання, систематизувати й охарактеризувати джерельну базу;

– проаналізувати особливості соціально-комунікаційної активності В. Старосольського в контексті його публіцистичної та редакційно-видавничої діяльності;

– виявити напрями соціально-комунікаційної активності В. Старосольського як політика та громадського діяча;

– простежити концептуалізацію понять «нація», «незалежність», «соборність», «партикуляризм», «соціалізм» та «демократія» в публіцистичній спадщині В. Старосольського;

– розкрити соціально-комунікаційні аспекти фахової діяльності В. Старосольського як адвоката в політичних процесах першої половини ХХ ст.;

– охарактеризувати комунікаційні особливості наукової та науково-популяраторської діяльності В. Старосольського.

Об'єкт дослідження – громадсько-політична та фахова діяльність В. Старосольського.

Предмет дослідження – соціально-комунікаційні аспекти громадсько-політичної та фахової діяльності В. Старосольського, комунікаційні особливості та основні напрями його публіцистики.

Хронологічні межі дослідження охоплюють 1899–1942 рр. У 1899 р. була опублікована перша стаття В. Старосольського, що збіглося з початком його активної громадсько-політичної діяльності. Гранична межа дослідження (1942 р.) зумовлена датою смерті В. Старосольського.

Емпіричну базу дослідження становлять львівські пресодруки кінця ХІХ – першої половини ХХ ст., зокрема понад 4000 номерів щоденної газети «Діло» у періоди 1899–1914 рр. та 1922–1939 рр., соціал-демократичні газети «Воля» (1900–1904 рр., 1906–1907 рр., 125 чисел), «Земля і Воля» (1906–1912 рр., 1919–1920 рр., 1922 р., 370 чисел), «Вперед» (1911–1913 рр., 1918–1922 рр., 1929 р., 1931 р., 1933–1934 рр., 791 число), «Професійні вісті» (1926–1928 рр., 9 чисел), «Робітничий Голос» (1938–1939 рр., 13 чисел); журнали «Молода Україна» (1900–1903 рр., 33 числа), «Іскра» (1903–1904 рр., 3 числа), а також інші львівські часописи першої половини ХХ ст.: «Громадський Голос», «Громадська Думка», «Новий Час», «Свобода», «Шляхи» тощо; київські газети «Рада», «Нова Рада»; українські пресодруки, що виходили у Відні («Вістник Союзу визволення України», «Український прапор», «Ukrainische Nachrichten», «Ukrainische Rundschau»), низка польських («Chwila», «Dziennik Ludowy», «Gazeta Narodowa», «Gazeta Polska», «Naprzód», «Słowo Polskie» тощо) та австрійських («Arbeiter-Zeitung») часописів.

Методи дослідження. У дисертації використано комплекс методів і підходів, а саме: *аналізу та синтезу, компаративний* – для визначення основних

концептів публіцистичної спадщини В. Старосольського; *прес-клінінгу* – для вибору статей В. Старосольського, опублікованих в українській пресі кінця XIX – першій половині XX ст. («Вістник Союзу визволення України», «Вперед», «Діло», «Молода Україна», «Шляхи» тощо); *історичний* та *логічний* – для встановлення об'єктивності фактів на основі вивчення щоденників, епістолярної спадщини В. Старосольського, інших документів, які зберігаються в архівах України; *мікроісторичний підхід* – для деталізації окремих важливих подій у громадсько-політичній та фаховій діяльності В. Старосольського; *біографічний* – для виявлення основних складників громадсько-політичної діяльності В. Старосольського; *фреймінгового аналізу* – для означення основних складових концептів публіцистики В. Старосольського; *контент-аналіз* – для підтвердження гіпотези про те, що активна участь В. Старосольського у правозахисному русі в міжвоєнній Польщі разом із громадсько-політичною та науково-популяризаторською діяльністю сприяли утвердженню його авторитету в комунікаційному просторі міжвоєнної Польщі.

Звернення до *соціально-комунікативного підходу* дало змогу на основі вивчення публіцистичної спадщини В. Старосольського розкрити соціально-комунікаційні аспекти його громадсько-політичної та фахової діяльності, визначити його роль у соціально-комунікаційному просторі України першої половини XX ст.; з'ясувати особливості соціально-комунікаційної діяльності В. Старосольського та її вплив на формування й реалізацію актуальних ідей тогочасного українського комунікаційного простору, встановити основні доміанти публіцистичної полеміки з візаві щодо злободенних проблем громадсько-політичного життя України першої половини XX ст.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

вперше:

– на основі системного аналізу визначено соціально-комунікаційні аспекти громадсько-політичної та фахової діяльності В. Старосольського: руйнування старих патернів галицького українського комунікаційного простору й творення нової парадигми «незалежна соборна Україна», пошук шляхів її реалізації, пропагування соціал-демократичних ідеалів;

– встановлено особливі прикмети його публіцистичної та редакційно-видавничої діяльності, які полягають у поєднанні високого інтелектуального рівня публікацій та послідовного дотримання моральних принципів у політиці, протиставленні панівним в українському комунікаційному просторі Галичини концепціям «органічної праці», «політики як гри та можливості» власних концепцій «думання», «політики як науки та мистецтва»;

– виявлено та запроваджено до наукового обігу 15 аналітичних статей В. Старосольського, опублікованих в українській пресі впродовж досліджуваного періоду, встановлено його авторство та проаналізовано 6 статей, які дотепер не були відомими науковому середовищу;

– залучено до наукового обігу понад 40 архівних документів (листи, мемуари, робочі записки, офіційні документи тощо), що не лише розкривають специфіку соціально-комунікаційної діяльності В. Старосольського, а й характеризують особливості розвитку національного інформаційно-комунікаційного простору;

– визначено й обґрунтовано основні концепти публіцистичної спадщини В. Старосольського: «нація», «незалежність», «соборність», «партикуляризм», «соціалізм» та «демократія»;

– на основі соціально-комунікативного підходу розкрито суспільну роль В. Старосольського як політичного лідера-інтелектуала та морального авторитета західноукраїнського соціуму міжвоєнного періоду;

удосконалено:

– розуміння націє- та державотворчих ідей у публіцистиці В. Старосольського, базоване на ідеалістичному підґрунті (твердженнях німецького ідеалізму) і соціал-демократичних принципах, основою яких була демократія та справедливий соціальний устрій для побудови незалежної Української держави;

набуло подальшого розвитку:

– дослідження основних візій громадсько-політичної та фахової діяльності В. Старосольського, які розкривають його роль у пропагуванні ідеї незалежності України, участі в «молодоукраїнському» та правозахисному русі, розбудові громадянського суспільства українців у міжвоєнній Польщі;

– визначення особливостей публіцистичної полеміки в українському комунікаційному дискурсі першої половини ХХ ст., які полягають в обстоюванні В. Старосольським принципу непорушності соборності України, покладанні надій на власні сили та критиці зневіри в націє- та державотворчих процесах, орієнтації на панівні держави опонентів, особливо з національно-демократичного табору;

– дослідження історії соціальних комунікацій в Україні завдяки ретроспективному розкриттю комунікаційного спадку В. Старосольського, наповнення новою історичною інформацією галузі наук із соціальних комунікацій, актуалізації історичного досвіду формування та реалізації в українському соціумі кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. ідей незалежності та соборності України.

Практичне значення одержаних результатів. Дослідження поглиблює розуміння соціально-комунікаційних основ діяльності громадсько-політичного діяча, публіциста, вченого В. Старосольського в українському соціумі. Отримані теоретичні та практичні результати дослідження можуть бути використані для введення у відповідні освітньо-навчальні програми закладів вищої освіти, які готують фахівців за спеціальністю «Журналістика», а саме під час викладання дисциплін: «Теорія та історія соціальних комунікацій», «Історія української журналістики», «Основи публіцистики», «Політологічний дискурс сучасних масмедіа». Зокрема, результати роботи використано як матеріали до низки

навчальних курсів для підготовки фахівців у Львівському національному університеті імені Івана Франка (довідка про впровадження № 123/ж від 25.11.2020), Національному університеті «Львівська політехніка» (довідка про впровадження від 01.07.2020), Українській академії друкарства (довідка про впровадження № 64-10/494 від 17.09.2020).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки й рекомендації, які винесені на захист, одержано автором самостійно.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися та обговорювалися на наукових, науково-теоретичних, науково-практичних конференціях: VI Всеукраїнській науково-теоретичній конференції «Українська періодика: історія і сучасність» (м. Львів, 2000 р.); VIII Всеукраїнській науково-теоретичній конференції «Українська періодика: історія і сучасність» (м. Львів, 2003 р.); щорічних звітних науково-практичних конференціях «Пресознавство як компонент соціокультурних досліджень» (м. Львів, 2015, 2016, 2017, 2019 рр.); Міжнародній науково-практичній конференції «International Scientific and Practical Conference «Science and Technology» (м. Манчестер, 2020 р.); Міжнародній науково-теоретичній конференції «Wissenschaftliche Ergebnisse und Errungenschaften: 2020» (м. Мюнхен, 2020 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «European scientific discussions» (м. Рим, 2020 р.).

Публікації. Основні положення й результати дослідження відображено в 11 друкованих працях, з яких: 5 – статті в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в зарубіжному фаховому виданні, 5 – матеріали конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації – 235 сторінок, з них основний текст – 185 сторінок. Список використаних джерел містить 331 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми; розкрито зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, хронологічні межі та методи дослідження; сформульовано наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; вказано особистий внесок здобувача й апробацію результатів дослідження.

У **першому розділі** – «*Теоретико-методологічні засади дослідження*» – розглянуто історіографію наукового вивчення громадсько-політичної та фахової діяльності В. Старосольського, а також охарактеризовано джерельну базу дослідження.

У **підрозділі 1.1 «Історіографія проблеми»** подано аналіз наукових праць з окресленої теми дослідження, які охоплюють такі наукові галузі: соціальні

комунікації, історію, біографістику, право, соціологію, політологію. Тому історіографію проблеми диференційовано за відповідними науковими напрямками: 1) біографістичні, 2) історичні, 3) соціально-комунікаційні, 4) правові, соціологічні, політологічні.

Біографістичні розвідки про В. Старосольського побачили світ ще в прижиттєвий період, зокрема в «Українській Загальній Енциклопедії», журналі «Життя і Слово». Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. в Україні вийшла серія біографістичних статей авторства І. Головацького, Ю. Древницького, О. Жерноклеєва, І. Райківського, М. Петріва та ін. Біографістичні статті про В. Старосольського також подано в сучасних українських енциклопедіях, польських виданнях «Polski słownik biograficzny», «Słownik biograficzny adwokatów polskich». 1991 р. в еміграції було видано том «Записок Наукового товариства ім. Шевченка», повністю присвячений В. Старосольському. У ньому вміщено біографістичну працю про нього його сина Юрія, а також роботи самого вченого та політика, спогади про нього. Сам біографістичний нарис був написаний без опертя на джерельну базу, у публіцистичному стилі, а тому містив фактологічні неточності. Згадана праця мала ефект повторного відкриття В. Старосольського вже в незалежній Україні. Упродовж наступних років вийшли у світ праці, присвячені різним складникам його діяльності авторства українських та зарубіжних істориків Ю. Древницького, О. Жерноклеєва, І. Райківського, А. Редзика, С. Стемпеня та ін.

Варто підкреслити, що соціально-комунікаційні аспекти громадсько-політичної та фахової діяльності В. Старосольського не були об'єктом інтересу науковців. Для досягнення мети дослідження використано теоретико-методологічні праці українських учених з теорії соціальних комунікацій та журналістики (Ю. Бідзілі, М. Бутиріної, Л. Василик, Н. Моїсєєвої, Е. Огар, Г. Почепцова, В. Різуна, Ю. Фінклера та ін.), а також з історії української преси та журналістики періоду, означеного темою дослідження (О. Богуславського, О. Дроздовської, С. Костя, Н. Кулеші, І. Михайлина, М. Романюка, Н. Сидоренко, Л. Сніцарчук, Ю. Шаповала та ін.).

У підрозділі 1.2 «Характеристика джерел» проаналізовано джерельну базу дослідження, яку становлять архівні та періодичні видання. Архівні документи, що розкривають особливості громадсько-політичної та фахової діяльності В. Старосольського, зберігаються в архівних установах України, зокрема основна їх частина зосереджена в особовому фонді В. Старосольського (Ф. 360) у Центральному державному історичному архіві України в м. Львів. До архівних документів, що характеризують діяльність В. Старосольського, належать його особові та офіційні документи, мемуари, щоденники, епістолярна спадщина тощо.

Мікроісторичний внесок у деталізацію окремих аспектів соціально-комунікаційної діяльності робить епістолярна спадщина В. Старосольського,

представлена його листуванням із громадсько-політичними та науковими інституціями, провідними українськими й польськими діячами: Василем Вишиваним, М. Ганкевичем, Л. Ганкевичем, М. Грушевським, С. Дністрянським, Є. Косевичем, Лесею Українкою, Д. Левицьким, К. Світальським, В. Стефаніком, В. Темницьким, І. Франком та іншими.

Важливим джерелом для встановлення особливостей громадсько-політичної та фахової діяльності В. Старосольського є мемуари його сучасників С. Барана, О. Доценка, Л. Ганкевича, Івана Кедріна, О. Луцького, І. Мазепи, О. Назарука, М. Рудницької, Л. Цегельського, С. Шухевича та ін.

У **другому розділі** – *«Особливості громадсько-політичної діяльності В. Старосольського»* – подано системний аналіз його публіцистичної та редакційно-видавничої діяльності. Простежено специфіку формування основних концептів публіцистики В. Старосольського, способів їх донесення до громадськості та шляхів реалізації в його громадсько-політичній діяльності.

У *підрозділі 2.1 «Становлення соціально-комунікативної активності»* встановлено, що вибір української ідентичності В. Старосольським відбувся під впливом комунікації зі своїми вчителями-українцями та гімназійними друзями ще під час навчання в старших класах Ярославської гімназії, а не в студентські роки, як це увійшло до біографічних досліджень з подання Ю. Старосольського та було підтримано іншими авторами.

Визначено провідну роль В. Старосольського як лідера студентських організацій «Академічна Громада» (1897–1903 рр.), «Січ» (1898–1899 рр.) та напівлегальної молодіжної організації «Молода Україна» (1899–1903 рр.). Одним з ініціаторів утворення «Молодої України», засновників її базового пресодруку, теоретиком організації та активним комунікатором був саме В. Старосольський. Визначено його внесок у боротьбу за український університет у Львові та акцентовано увагу на його ключовій ролі в організації сецесії студентів-українців із Львівського університету в 1901 р.

У *підрозділі 2.2 «Утвердження політика та громадського діяча»* зазначено, що після активного сплеску соціально-комунікаційної діяльності В. Старосольського в 1899–1902 рр. настав період (1903–1904 рр.) його конфронтації з провідними діячами галицького політикуму (представниками націонал-демократів), спричиненого активним зростанням радикалізації молоді та розширенням у Галичині комунікаційних каналів їх опонентів з УСДП.

Наприкінці ХІХ ст. вирішення «українського питання» стало однією з головних проблем світової політики. Розв'язання цього питання В. Старосольський розглядав у контексті того, що зміни на політичній карті Європи неминуче відбудуться, враховуючи неприхований антагонізм двох державно-політичних угруповань – Антанти та Троїстого союзу. Саме тому він приєднався та очолив парамілітарний стрілецький рух напередодні Першої

світової війни. Найбільш активний та продуктивний етап громадсько-політичної діяльності В. Старосольського охоплював період Першої світової війни (1914–1918 рр.), особливо вагомю була його участь у формуванні ідеології та діяльності структур Легіону Українських Січових Стрільців. Важливим епізодом у цей час стала участь у публіцистичній полеміці 1916 р. із Д. Донцовим та В. Винниченком. Головними соціально-комунікативними домінантами публікації «Ще в справі орієнтації» В. Старосольського в часописі «Шляхи» були опора на власні сили та «віра в безсмертність нації».

Громадсько-політична діяльність В. Старосольського побудована на переконанні, що «нічого не вільно будувати на неправді». На його думку, політична діяльність «мусить мати тверду моральну основу». Крім того, особливістю В. Старосольського як політика була його характерна риса – здатність критично аналізувати й передбачати наслідки ключових політичних подій.

Іншою характерною особливістю громадсько-політичної діяльності В. Старосольського було використання ним наукового підходу до аналізу політики, що давало йому можливість критично оцінити реальний стан проблеми, звільнитися від загальноприйнятих догм та виробити власний погляд на політичні проблеми. Згадані особливості визначали його публіцистику, для якої характерний високий інтелектуальний рівень аргументації, критичний аналіз та пропонувані ним непопулярні рішення. Таке протиставлення більшості викликало гостру реакцію опонентів, що не сприяло успішності соціально-комунікаційної діяльності В. Старосольського, особливо в передвоєнний (1903–1914 рр.) та післявоєнний (1919–1927 рр.) періоди. Яскравим прикладом цього стала його участь у полеміці з націонал-демократичним табором 1919–1920 рр. з приводу процесу підписання Варшавської угоди 1920 р.

У підрозділі 2.3 «Формування основних концептів публіцистики» з'ясовано, що головна ідея політичної публіцистики В. Старосольського – ідея незалежності України – була окреслена в його першому публічному виступі 1899 р. та в першому номері часопису «Молода Україна» і розвивалася впродовж усього періоду його соціально-комунікаційної діяльності. Її змістове наповнення визначено в концептах «незалежність», «нація», «соборність», «соціалізм» і «демократія» та передбачає кінцеву мету – утворення незалежної суверенної соборної держави української нації. На основі фреймового аналізу публіцистичної спадщини В. Старосольського визначено, що концепт «нація» формують фрейми «переконання/прагнення», «воля» та «віра». Волонтаристська концепція «нації» зближувала В. Старосольського з Д. Донцовим. Однак вони кардинально розходились у причинах генезису нації, який, на думку В. Старосольського, був спричинений «повстанням сучасної політичної демократії».

Визначальним фреймом концепту «соборність» у публіцистиці В. Старосольського є «національна єдність». На противагу концепту «соборність»

у його публіцистиці визначається концепт «партикуляризм» (ще в період «Молодої України» в публіцистиці В. Старосольського окреслився концепт «партикуляризм» – зневіра у власні сили та орієнтація на панівні держави). Особливої актуалізації цей концепт набув у період завершення Української революції 1919–1920 рр., коли зневіра у власні сили стала головною причиною її поразки. Концепт «партикуляризм» у його публіцистиці наповнювали змістом фрейми «рутенці», «москвофільство», «малороси».

У підрозділі 2.4 «Соціал-демократичні домінанти комунікаційної діяльності» зазначено, що захоплення В. Старосольським марксистськими ідеями (масово популярними в середовищі української молоді на зламі ХІХ–ХХ ст.) у молоді роки спричинило формування його послідовних соціал-демократичних переконань. Проте, на відміну від більшості своїх однодумців із молодіжного середовища, які перейшли до націонал-демократичного табору, що домінував у галицькому комунікаційному просторі, він до кінця життя обстоював соціал-демократичні позиції.

Наприкінці ХІХ ст. В. Старосольський приєднався до РУРП соціалістичної орієнтації, однак (імовірно, під впливом своїх товаришів із «Молодої України») у 1900 р. перейшов до іншої соціалістичної партії – УСДП. Разом з ідеєю політичної незалежності України В. Старосольський вносить до програми «Молодої України» соціал-демократичні засади економічної рівності та соціальної справедливості. Його ідеалом була Шевченкова «Україна без хлопа і без пана». У передвоєнний період В. Старосольський належав до представників «молодого» крила УСДП, для яких національний чинник превалював над соціальним, що стало виразною ознакою «молодоукраїнського покоління» в партії. Група «молодих» послідовно вимагала, починаючи з 1907 р., звільнення УСДП від домінантного впливу польської Соціал-демократичної партії Галичини й Сілезії та розширення діяльності партії в містах Східної Галичини.

Після повернення з еміграції В. Старосольський був одним з ініціаторів відновлення діяльності УСДП (1928 р.). Його лідерські позиції були закріплені входженням до ЦК УСДП та обранням 1937 р. головою партії. Як представник УСДП у 1930-х рр. він брав участь у консолідаційних процесах серед українських партій у Польщі, нарадах «Контактного комітету», спробах польсько-українського порозуміння. Від студентських часів брав участь у редагуванні партійних видань УСДП: «Воля», «Земля і Воля», «Вперед», «Робітничий Голос». За власні кошти видавав часопис «Професійні Вісті».

У третьому розділі – «Фахова діяльність В. Старосольського: комунікаційний аспект» – проведено контент-аналіз матеріалів газети «Діло» (репрезентативна вибірка 1927 р., 1930–1932 рр., 1937 р.), результати якого дали підстави стверджувати, що 83,6 % опублікованих повідомлень про діяльність В. Старосольського стосуються правозахисної діяльності (із них за модусом

16,2 % мають позитивну тональність (захисні промови), решта – нейтральну), 12,4 % характеризують громадсько-політичну діяльність переважно в нейтральному тоні, а 4,0 % стосуються його наукової активності, в абсолютній більшості – в позитивному ракурсі.

Підрозділ 3.1 «Публічна активність адвоката» присвячено розкриттю комунікаційних особливостей фахової діяльності В. Старосольського як захисника українців на політичних судових процесах в Австро-Угорщині впродовж 1908–1911 рр. та в Другій Польській Республіці у 1922–1939 рр.

Правозахисна діяльність В. Старосольського охоплювала такі сфери: 1) політичні судові процеси над членами УВО, ОУН, КПЗУ, українськими політичними діячами; 2) кримінальні судові процеси над українськими селянами, установами (соціальний і національний аспекти); 3) захист прав політичних в'язнів під час перебування їх за ґратами. В. Старосольському вдалося вберегти багатьох своїх підзахисних від суворого тюремного ув'язнення, домогтися кардинального зменшення термінів позбавлення волі, а декому й урятувати життя. Участь В. Старосольського в політичних судових процесах приносила йому визнання та популярність не тільки серед української, а й польської та єврейської громадськості.

У *підрозділі 3.2 «Специфіка захисних промов на політичних процесах»* проаналізовано його захисні промови на політичних судових процесах, які були опубліковані в українській і польській пресі Галичини.

Промови В. Старосольського на політичних судових процесах були не лише зразком професійності, а й виявом громадянської позиції. Для розуміння мотивів вчинків підсудних В. Старосольський у захисних промовах порушував питання національного, політичного та соціального характеру життя українців у Другій Польській Республіці. Тогочасна українська та почасти й польська преса високо оцінювала В. Старосольського як «одного з безперечно найкультурніших і найбільших фахово освічених адвокатів та вчених юристів у Польщі», а його промови – «як зразковий твір під оглядом риторичним, правничим і національно-політичним».

У *підрозділі 3.3 «Комунікативні особливості наукової діяльності»* розкрито наукову діяльність В. Старосольського через дослідження його наукової публіцистики, а також його публічних виступів як політика й ученого.

В. Старосольський здобув ґрунтовну освіту в європейських університетах Відня, Берліна, Граца, Гейдельберга, що дало йому змогу отримати науковий ступінь доктора права та стати професором права. «Magnum opus» В. Старосольського була праця «Теорія нації» (видана 1922 р. у Відні за сприяння М. Грушевського), що мала значний резонанс у тогочасному українському комунікаційному просторі.

В. Старосольський був знаним популяризатором науки в міжвоєнній Польщі. Його популяризація здійснювалася шляхом виголошення публічних промов і рефератів на святкуваннях важливих подій національного, суспільного,

культурного життя, через діяльність у наукових, освітніх товариствах та організаціях (Науковому товаристві імені Шевченка, Товаристві письменників і журналістів імені І. Франка, Товаристві прихильників освіти тощо). Варто зазначити, що присутність В. Старосольського перетворювала будь-який захід на інтелектуальне дійство, на чому неодноразово наголошувалося у пресі.

ВИСНОВКИ

У дисертації розкрито соціально-комунікаційні аспекти громадсько-політичної та фахової діяльності В. Старосольського в контексті дослідження особливостей та основних напрямів його публіцистики. Реалізація мети дослідження і виконання поставлених завдань дали змогу дійти таких висновків.

1. Історіографічний аналіз стану вивчення окресленої проблеми дав змогу стверджувати про відсутність досліджень, в яких громадсько-політичну та фахову діяльність В. Старосольського розглянуто системно й комплексно на основі соціально-комунікативного підходу, а також у контексті його публіцистичної спадщини. Найбільшу увагу в працях, присвячених постаті В. Старосольського, приділено встановленню фактів з його біографії (вчені-біографісти), виявленню особливостей його громадсько-політичної діяльності й фахової адвокатської та наукової праці (вчені-історики, юристи, соціологи, політологи).

Введено в науковий обіг щоденники В. Старосольського, вивчення змісту яких дало змогу не лише докладно визначати певні штрихи до його життєпису, виявити особливості творчого стилю, а й розпоряджатися достовірною інформацією (від очевидця), відновлюючи перебіг особливих подій, що формували українство як націю, а також простежувати рефлексії автора.

2. Формування світогляду В. Старосольського, який мав засадничий вплив на соціально-комунікаційну активність у його громадсько-політичній та фаховій діяльності, відбувалося під впливом сім'ї (ідеалізм), гімназійного та студентського середовища (українська ідентичність, соціалізм). У системі слотів дихотомічного фрейму «свій – чужий» В. Старосольський був для своїх ровесників-українців (як і загалом для українського соціально-комунікаційного простору Галичини) «інакшим». Його «інакшість» виявлялась у соціальному походженні, вихованні, ідеалістичному світогляді, дотриманні моральних принципів, послідовності політичної позиції. Більшість студентів-українців з його покоління були за своїм походженням дітьми греко-католицьких священників, селян та вчителів, здебільшого вихідцями із села, до того ж обтяженими матеріальними проблемами.

Особливості соціально-комунікативної активності В. Старосольського пов'язані з його участю в українському молодіжному русі. Саме він як голова віденської студентської організації «Січ» був ініціатором проведення І віча українського студентства Австро-Угорщини, яке відбулося 13 липня 1899 р. у

Львові. На цьому вічі відбувся перший публічний політичний виступ В. Старосольського, а промова стала його першою друкованою публіцистичною працею. До того ж у цій публічній промові В. Старосольський розширив рамки домагань українського студентства: крім головної мети скликання віча – справи заснування українського університету у Львові, – вперше у публічному просторі Галичини він проголосив заклик до боротьби за незалежність України.

З того моменту ідея незалежності України наповнила соціально-комунікаційний простір Галичини новим змістом, поставила нові виклики перед українським студентством, що вимагало реальних кроків щодо шляхів її реалізації. Першим таким кроком стало заснування напівлегальної молодіжної організації «Молода Україна», ідею створення якої В. Старосольський висунув у той же день, 13 липня 1899 р., відразу після проведення віча.

Період діяльності в організації «Молода Україна» (1899–1903 рр.) був для В. Старосольського визначальним етапом формування його як громадсько-політичного діяча та багатим на публіцистичний доробок. Для його публіцистики в часописі «Молода Україна» характерним було, як і в наступні періоди його діяльності, звернення до політичних, суспільних та наукових тем. Однак домінувала саме політична проблематика.

В. Старосольський надавав великого значення періодичним друкованим виданням для молоді як важливим каналам поширення та утвердження ідей самостійності й соборності України. Крім того, він розглядав їх як засіб популяризації наукових знань та модерних культурних ідей у молодіжному комунікаційному середовищі з метою розширення його інтелектуальних інтересів.

Вагомою особливістю соціально-комунікативної активності В. Старосольського в контексті журналістської, публіцистичної та редакційно-видавничої діяльності стала його роль у процесі формування української нації на зламі XIX та XX ст., яка визначалася руйнуванням старих патернів галицького українського комунікаційного простору і творенням нової парадигми – «незалежна соборна Україна», а також у формуванні соціально-комунікаційних каналів та механізмів реалізації ідеї незалежності України.

3. Основними напрямками активності В. Старосольського як політика та громадського діяча стали пошук шляхів реалізації ідеї незалежності України, пропагування соціал-демократичних ідеалів у тогочасному українському соціально-комунікаційному просторі. В. Старосольський, як і більшість галицьких українських політиків, вбачаючи у Першій світовій війні можливість реалізації ідеї незалежності України через розгром та розпад Російської імперії, спрямував свою громадсько-політичну діяльність на формування та розвиток Легіону УСС. Фінал Першої світової війни показав, що передбачення та розрахунки В. Старосольського були правильними і навіть набагато точнішими, ніж очікувані: війна призвела до краху не тільки Російської, а й Австро-Угорської імперій.

Будучи членом Головної Української ради, Загальної Української Ради, Бойової управи, Центральної управи УСС та їхнім постійним представником у Легіоні, В. Старосольський спричинився до його організації й функціонування, особливо до ідейного наповнення діяльності УСС. Полемічна дискусія 1916 р. показала, що суперечності в середовищі українського політикуму по обидві сторони Східного фронту тільки загострювалися, спроби пошуку консенсусу щодо майбутнього України завершувались обопільними звинуваченнями. Деструктивні ідеї Д. Донцова спричинили конфлікти та кризи у середовищі УСС: між частиною молоді старшини та галицьким політикумом.

Виразними особливостями публіцистики та громадсько-політичної діяльності В. Старосольського були високий інтелектуальний рівень публікацій та послідовне дотримання і пропагування моральних принципів у політиці. Це сприяло визначенню його соціальної ролі як політика-інтелектуала та морального авторитета у тогочасному комунікаційному просторі України. У публіцистиці В. Старосольський протиставляв панівним в українському комунікаційному просторі Галичини концепціям «органічної праці», «політики як гри та можливості» власні концепції «думання», «політики як науки та мистецтва», що поєднували його ідеалістичний світогляд і високий інтелектуальний рівень.

У міжвоєнний період громадська та політична праця В. Старосольського була скерована на побудову громадянського суспільства українців у Польщі. Він брав активну участь у діяльності громадських установ, комітетів, займався виховною і просвітньою роботою серед молоді, робітників. Як лідер УСДП, В. Старосольський особливу увагу приділяв соціальній справедливості, захисту соціальних прав народу.

4. Осмислення опублікованих у пресодруках «Вісник Союзу Визволення України», «Вперед», «Діло», «Іскра», «Молода Україна», «Рідна Школа», «Світ», «Соціал-Демократ», «Шляхи» тощо публіцистичних праць В. Старосольського дало змогу визначити основні концепти його публіцистики: «незалежність», «нація», «соборність», «соціалізм» та «демократія».

Специфіку формування основних концептів публіцистики В. Старосольського визначено за допомогою фреймового аналізу, соціально-комунікаційних способів їх донесення до громадськості та особливостей реалізації в його громадсько-політичній діяльності. Центральним у публіцистиці В. Старосольського був концепт «нація». Серед усіх дефініцій нації він підтримує та вказує на найближче йому розуміння суті цього визначення австрійського соціолога Л. Гумпловича, який «називає нацією тільки таку суспільність, яка або має, або бодай мала власну державу».

Визначальним фреймом концепту «соборність» у публіцистиці В. Старосольського є «національна єдність». На противагу концепту «соборність» у його публіцистиці визначено концепт «партикуляризм». Останній окреслився ще

в період «Молодої України» як зневіра у власні сили та орієнтація на панівні держави. Особливої актуалізації згаданий концепт набув у публіцистиці В. Старосольського у період завершення Української революції 1919–1920 рр., коли зневіра у власні сили стала головною причиною її поразки. Концепт «партикуляризм» у публіцистиці В. Старосольського наповнювали змістом фрейми «рутенці», «москвофільство», «малороси».

У концепції національної ідеї В. Старосольського демократія та справедливий соціальний устрій були основою для побудови незалежної Української держави.

Публіцистична спадщина В. Старосольського органічно пов'язана з його науковими інтересами та політичними переконаннями. Для публіцистичної та наукової спадщини властиве ідеалістичне підґрунтя, що базується на твердженнях німецького ідеалізму (Г. Гегель, Й. Фіхте). Вона є цінним джерелом вивчення суспільної реакції на цей напрям його соціально-комунікаційної активності.

5. На основі проведеного аналізу публікацій щоденника «Діло» та інших пресодруків розкрито соціально-комунікаційну роль В. Старосольського в західноукраїнському соціумі крізь призму його адвокатської діяльності як захисника українських політичних в'язнів у політичних судових процесах в Австро-Угорщині 1908–1911 рр. та Польщі міжвоєнного періоду.

В умовах анексії Західної України Польщею, зростання авторитаризму в республіці та невирішеності і загостренні українських національних проблем істотно зросла роль суду та адвокатури як інститутів соціальної комунікації, а політичні судові процеси стали новими соціально-комунікаційними каналами, через які кожна зі сторін провадила пропаганду та утверджувала власні ідеї.

Отримані результати контент-аналізу публікацій щоденника «Діло» та аналіз захисних промов В. Старосольського на політичних судових процесах, які були опубліковані в українській і польській пресі Галичини («Діло», «Новий Час», «Українські Вісті», «Chwila», «Słowo Polskie» тощо), а також його публічних виступів як політика і вченого, дали змогу стверджувати, що саме поєднання успішної правозахисної діяльності з громадсько-політичною та, особливо, науково-популяризаторською, принесли йому не тільки визнання й славу відомого адвоката, репутацію високопрофесіонального правника, освіченої та інтелігентної людини, а й утвердили авторитет і лідерські позиції в комунікаційному просторі Польщі 1930-их рр.

6. Здобуття ступеня доктора права давало змогу В. Старосольському продовжувати кар'єру у двох напрямках: вченого-правника і соціолога та адвоката. Упродовж свого подальшого життя йому доводилося постійно обирати між ними. Через певні життєві обставини В. Старосольський досить часто жертвував своєю науковою діяльністю заради адвокатської праці. Однак, як зазначав він сам, практична діяльність адвоката, переважно в політичних судових процесах, давала

йому цінний емпіричний матеріал для наукових досліджень. І навпаки: наукова праця дала йому можливість стати одним із найкращих українських адвокатів. Разом з тим обидва напрями діяльності В. Старосольського примножували його величезний досвід у громадсько-політичній діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, що висвітлюють основні наукові результати дисертації

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Огородник Т. Правозахисна і громадсько-політична діяльність В. Старосольського 1929–1931 рр. (за матеріалами газети «Діло»). *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів : ЛНБ ім. В. Стефаника, 2000. Вип. 7. С. 375–393.

2. Огородник Т. Участь В. Старосольського у судових політичних процесах проти українців у II Речі Посполитій 1932–1934 рр. (за матеріалами газети «Діло»). *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів : ЛНБ ім. В. Стефаника, 2003. Вип. 11. С. 269–279.

3. Огородник Т. Громадсько-політична діяльність В. Старосольського у період Першої світової війни (1914–1918). *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів : ЛНБ ім. В. Стефаника, 2007. Вип. 15. С. 289–304.

4. Огородник Т. Публікації Володимира Старосольського на сторінках щоденника «Діло» (20–30-ті рр. XX ст.). *Поліграфія і видавнича справа*. 2020. № 2 (80). С. 226–234.

5. Огородник Т. Участь В. Старосольського у публіцистичній полеміці 1919–1920 рр. щодо Варшавського договору. *Образ*. 2020. Вип. 2 (34). С. 34–41.

Стаття в зарубіжному фаховому виданні

6. Огородник Т. Публіцистика В. Старосольського у часописі «Молода Україна» (1900–1903 рр.). *International Independent Scientific Journal*. 2020. № 22. Vol. 2. P. 48–51.

Публікації, що додатково відображають наукові результати дисертації та засвідчують обов'язкову апробацію матеріалів дисертації

Матеріали конференцій

7. Огородник Т. Володимир Старосольський – публіцист, редактор, видавець. *Українська періодика: історія і сучасність* : доп. та повідомл. VI Всеукр. наук.-теорет. конф. (м. Львів, 11–13 трав. 2000 р.). Львів, 2000. С. 485–489.

8. Огородник Т. В. Старосольський та часопис «Молода Україна» (1900–1903 рр.). *Українська періодика: історія і сучасність* : доп. та повідомл.

VIII Всеукр. наук.-теорет. конф. (м. Львів, 24–26 жовт. 2003 р.). Львів, 2003. С. 957–963.

9. Огородник Т. В. Старосольський vs Д. Донцов: соціокомунікативні домінанти полеміки 1916 р. *European scientific discussions*: abstracts of the 2nd International scientific and practical conference (Rome, 2020). Rome, 2020. P. 405–409.

10. Огородник Т. Співпраця В. Старосольського з молодіжною періодикою на початку ХХ ст. *Science and Technology*: abstracts of the 13th International scientific and practical conference (Manchester, Great Britain, 2020). Manchester: Nika Publishing, 2020. P. 124–128.

11. Огородник Т. Щоденники Володимира Старосольського в контексті вивчення історії соціальних комунікацій. *Wissenschaftliche Ergebnisse und Errungenschaften: 2020*: der Sammlung wissenschaftlicher Arbeiten «ΛΟΓΟΣ» zu den Materialien der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz (München, 25 Dezember, 2020). München, Deutschland: Europäische Wissenschaftsplattform, 2020. P. 18–20.

АНОТАЦІЯ

Огородник Т. М. Соціально-комунікаційні аспекти громадсько-політичної та фахової діяльності В. Старосольського (1899–1942 рр.). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій. – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2021.

У дисертації на основі публіцистичної спадщини, повідомлень із преси, мемуарів, щоденників та епістолярію досліджено соціально-комунікаційні особливості громадсько-політичної та фахової діяльності В. Старосольського. Проаналізовано й актуалізовано його публіцистичну спадщину, опубліковану на сторінках українських та зарубіжних пресодруків. Розкрито роль В. Старосольського у процесі формування української нації на зламі ХІХ та ХХ ст. у контексті руйнування старих патернів галицького українського комунікаційного простору та творення нової парадигми «незалежна соборна Україна», а також у формуванні соціально-комунікаційних каналів та механізмів реалізації ідеї незалежності України. Визначено його соціальну роль як політика-інтелектуала та морального авторитета у тогочасному українському комунікаційному просторі. Аргументовано публіцистичну природу його мемуарів та щоденників. Проаналізовано захисні промови на політичних судових процесах, які були опубліковані в українській і польській пресі Галичини, його публічні виступи як політика і вченого. З'ясовано специфіку формування наукової тематики його

публікацій, а також розкрито комунікаційні особливості наукової діяльності В. Старосольського.

Ключові слова: Володимир Старосольський, політична публіцистика, історія соціальних комунікацій, редакційно-видавнича діяльність, захисні промови, соборність, ідея незалежності України, комунікаційний простір.

АННОТАЦІЯ

Огородник Т. Н. Социально-коммуникационные аспекты общественно-политической и профессиональной деятельности В. Старосольского (1899–1942 гг.). – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по социальным коммуникациям по специальности 27.00.01 – теория и история социальных коммуникаций. – Классический частный университет, Запорожье, 2021.

В диссертации на основе публицистического наследия, сообщений из прессы, мемуаров, дневников и эпистолярия исследованы социально-коммуникационные особенности общественно-политической и профессиональной деятельности В. Старосольского. Проанализировано и актуализировано его публицистическое наследие, опубликованное на страницах украинских и зарубежных изданий. Раскрыта роль В. Старосольского в процессе формирования украинской нации на рубеже XIX и XX вв. в контексте разрушения старых паттернов галицкого украинского коммуникационного пространства и создания новой парадигмы «независимая соборная Украина», а также в формировании социально-коммуникационных каналов и механизмов реализации идеи независимости Украины. Определена его социальная роль как политика-интеллектуала и морального авторитета в тогдашнем коммуникационном пространстве Украины. Аргументирована публицистическая природа его мемуаров и дневников. Проанализированы защитные речи на судебных процессах, которые были опубликованы в украинской и польской прессе Галичины, его публичные выступления как политика и ученого. Выявлена специфика формирования научной тематики его публикаций, а также раскрыты коммуникационные особенности научной деятельности В. Старосольского.

Ключевые слова: Владимир Старосольский, политическая публицистика, история социальных коммуникаций, редакционно-издательская деятельность, защитные речи, соборность, идея независимости Украины, коммуникационное пространство.

SUMMARY

Ogorodnyk T. M. Social and Communication Aspects of Political and Professional Activity of Volodymyr Starosolsky (1899–1942). – Qualification scientific work on the rights of a manuscript.

Thesis for a Candidate of Sciences in Social Communications Degree Specialty 27.00.01 – Theory and History of Social Communications. – Classic Private University, Zaporizhzhia, 2021.

In the dissertation for the first time the social and communicative aspects of political and professional activity of Volodymyr Starosolsky is comprehensively studied on the basis of his journalistic heritage, press reports, memoirs, diaries and letters. The interdependence of V. Starosolsky's main journalistic ideas and priorities of his political and professional activity was determined due to the social-communication method. The journalistic feature of his memoirs and diaries is argued.

Journalistic heritage of V. Starosolsky, published in Ukrainian and foreign publications was thoroughly analyzed. On the base of conducted analysis, the main «concepts» of his journalism were determined: «nation», «independence», «sobornist», «particularism», «socialism», «democracy» were described. The significance of German idealism (G. Hegel, J. Fichte) for journalistic and scholarly heritage is identified.

The role of V. Starosolsky in forming of Ukrainian nation at the turn of the 19th and 20th centuries is revealed, especially in the context of the destruction of the old patterns of Ukrainian communication space in Galicia and creation of a new paradigm of «independent United Ukraine», as well as in the formation of social communication channels and mechanisms for implementing the idea of Ukraine's independence.

The important features of journalistic and political activities of V. Starosolsky are demonstrated, that is a high intellectual level of publications and consistent observance and promotion of moral principles in politics. This contributed to the definition of his social role as a politician, intellectual figure and moral authority in communication space of Ukraine at that time. V. Starosolsky strongly opposed the concepts of «organic labor», «politics as a game and possibility» that were popular among Ukrainians in Galicia exposing his own concepts of «thinking», «politics as a science and art» grounded on his idealistic worldview and high intellectual level.

V. Starosolsky's adherence to the principles and ideas of social democracy and their promoting in his social and communication activity are revealed. It is claimed that democracy and a just social system are in a basis of V. Starosolsky's national idea concept for the independent Ukrainian state.

Social and communicative role of V. Starosolsky in Western Ukrainian society is examined on his activity as a defender of Ukrainian political prisoners in political trials in Poland during the interwar period. It is pointed out that in the conditions of annexation of Western Ukraine by Poland, growth of authoritarianism in the Second

Polish Republic and unresolved and aggravation of Ukrainian problems in interwar Poland the role of court as an institution of social communication has significantly increased, and political trials have become a new social communication channels through which the parties promoted their own ideas. An analysis of his defense speeches at the above-mentioned trials, which were published in the Ukrainian and Polish press of Galicia as well as his public speeches as a politician and a scientist was conducted. The peculiarity of forming the subject field of his publications was clarified, as well as the communicative features of V. Starosolsky's scholarly activity.

Key words: Volodymyr Starosolsky, political journalism, history of social communications, editing and publishing activity, attorney's defense, Ukraine's independence idea, communication space.

ОГОРОДНИК ТАРАС МИКОЛАЙОВИЧ

**СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ АСПЕКТИ
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОЇ ТА ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В. СТАРОСОЛЬСЬКОГО (1899–1942 рр.)**

27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій

Підписано до друку 26.03.2021.

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк різнографний. Гарнітура Times.
Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 150 пр. Зам. № 18-2021АБ.

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008